

כ"ק י"ן ז"ב
לך - לך

200
O
מזל
פ

ותכונות הנפש המיוחדים אליו. יש שנוגד עם מדות ותכונות טובות, ויש הסובל מטבעיות ומדות רעות, נגוע בכעס או בתאוה וגאוה וכיוצא בזה שאר המדות

ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. איתא במדרש (ב"ר לט"ט), אמר ר' לוי שתי פעמים כתיב לך לך ואין אנו יודעים איזו חביבה אם השניה אם הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המוריה הוי השניה חביבה מן הראשונה. והיינו דמסתפק בין שני הנסיונות שנאמרו בלשון לך לך לך איזה גדול וחביב יותר, אם הנסיון של לך מארצך וממולדתך ומבית אביך או נסיון העקדה, ולכאורה תמוה ביותר איך אפשר לדמותם בכלל, הלוא נסיון העקדה הוא למעלה מכל השגה, ויותר קשה אצל אדם מלמסור נפשו עצמו, ובמיוחד ע"פ מד"א בספה"ק במאה"כ קח נא את בנך את יחידיך אשר אהבת את יצחק, שבאותה שעה שאמר לו הקב"ה אשר אהבת נתלבשה כל מדת האהבה שישנה בעולם באהבתו ליצחק, ואין שיך כלל להעריך גדול הנסיון הזה, ואיך שיך להסתפק איזו חביבה. עון יל"ב אומרו לך "לך", ואם בענינו פירש"י לך להנאתך ולטובתך, הרי במאה"כ לך לך אל ארץ המוריה אין שיך פירוש זה. עו"ל דהנה מצינו בתורה ג' פעמים דבר ה' אל אברהם בלשון הליכה, לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, התהלך לפני והיה תמים, ולך לך אל ארץ המוריה בנסיון העקדה, וי"ל המשמעות בזה.

הרעות. הכל הוא כדי שיוכל לתקן את מה שהוא צריך לתקן וימלא יעודו בעולמו. ולא רק התכונות הטובות מביאות אותו אל יעודו, אלא גם התכונות הרעות והמדות הרעות, שע"י שמתגבר עליהם ומשבר מדותיו הרעות מגיע לתפקידו ויעודו בעולמו.

וזהו ג"כ ענינם של כל נסיונות החיים העוברים על האדם, שיש שמן השמים מנהיגים את האדם בנסיונות קשים, ועד שלפעמים בא ח"ו להתרעם על הנהגת הבורא אתו שמעמיד אותו בנסיונות קשים כאלו שאינו מסוגל לעמוד בהם. אך האמת היא שכל נסיונות החיים העוברים על איש יהודי, הרי כולם הם להנאתך ולטובתך, שמובילים אותו להשיג תכליתו, שע"י שיתגבר על הנסיונות יוכל להגיע לתקונו ויעודו בעולמו. וכדוגמא הא דאחוז"ל (יומא פו:): היכי דמי בע"ת גמור באותו פרק ובאותו מקום ובאותה אשה. לכאורה הריהו אז בנסיון קשה ביותר, בהצטרפותם יחד של כל התנאים אותו הפרק המקום והאשה, ולאמיתו של דבר הביאו אותו למצב זה להנאתו ולטובתו, שע"י שיעמוד בנסיון יתקן את מה שפגם ויגיע לדרגת בעל תשובה גמור.

וי"ל הענין דהנה מוכא ביסוד העבודה (ח"ד א,ב) בשם האר"י הק', דאינו דומה אדם לאדם מיום נ" בריאת אדם והלאה ואין אדם אחד יכול לתקן מה

וזהו פי' לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, לך לך, היינו אל יעודך, אל תקון נשמתך מה שאתה צריך לתקן בעולם הזה, שזהו עיקר תפקידו של יהודי, כדאי' בתורת אבות כי גם אם יהודי בעוה"ז לומד ומתפלל ועוסק במעשים טובים, הרי אם אינו מתקן את יעודו מה שצריך לתקן בעולם, אי כשעולה לעולם העליון שואלים אותו מה פעלת בעולם הזה, פי' שהרי לא תקנת את העיקר, את שהיה תפקידך לתקן שזה היה יעודך בעולם. וזה הוא דבר ה' אל אברהם, שנכלל בזה גם הוראה לכלל ישראל זרעו של אברהם, לך לך פי' להגיע אל תקון הנשמה השייך אלך ולתכלית המיועדת אלך, עליך לצאת מארצך ומולדתך ובית אביך, היינו מכל התנאים והטבעיות שלך. דהנה השרשים של כל התכונות והטבעיות נובעים מג' ענינים אלו. יש תכונות ששרשם מארצך, לכל ארץ ייש את התכונות הרעות השייכים אליה כגון רציחה וגזל וכדו', ששרשיהם מתפשטים אל כל בני הארץ.

שעל חברו לתקן. והיינו שלכל אדם יש את יעודו ותפקידו אותו עליו לתקן בחייו, ובכלל זה גם הענין המיוחד עבורו ירד לעולם לתקנו כידוע. והקב"ה מעמיד לכל אחד את כל הנסיבות והתנאים שיוכל על ידם לתקן את אשר מתפקידו לתקן, ולמלאות יעודו ותפקידו בעולמו. כל תנאי החיים של האדם בגשמיות וברוחניות, הטובים והרעים, כולם ניתנו לו כפי השייך לתקונו עולמו, שרק ע"י תנאים אלו יוכל להגיע ליעודו, ובלעדיהם לא יוכל לתקן את אשר תפקידו לתקן. וכיון שלכ"א יש תפקיד ויעוד מיוחד, לכך שונים תנאי החיים של כל אחד, לזה חיו קלים ולשני החיים קשים יותר, ובאופן כללי הרי גם כפי הנראה לעינים יש לכל אדם את יחודו של מהלך חייו שאין להשוותו למהלך חייהם של אחרים. והוא כיון שלכ"א יש תפקידו המיוחד אליו נותנים לו כל התנאים המתאימים בכדי שיוכל למלאותו. ואף המצבים הקשים בחיי האדם הם ג"כ אמצעים שניתנו לו בכדי שיגיע אל תקונו, שאין רע יורד מן השמים, והכל הוא לטובת האדם כדי שיתקן בזה את השייך אליו, שע"י ישיג יעודו ותפקידו בעולמו.

ויש השייכים ממולדתך, הם התכונות הרעות שיש בכל משפתה והמדות שמצד התורשה. ויש הנובע מבית אביך, שלפי ההתנהגות בקדושה של הוורים נמשך כמ"כ על בניהם. ועל זה נאמר לך לך, להגיע לתקון ולתכלית שלך, עליך לצאת מכל התכונות הרעות של ארצך ומולדתך ובית אביך, אשר כל אלו שייכים לאדם לפי שורש נשמתו ותפקידו, ואז תגיע אל הארץ אשר אראך, לתקון הגמור של נשמתך שהוא יעודך בעולמך.

ובמיוחד שייך ענין זה בענינים הרוחניים, עניני טבעיות ותכונות הנפש, שלכל אחד יש הטבעיות

1

51

כדי ללכת הלאה בעבודת ה', ולא לעמוד במקום אחד. שונו הצווי התהלך לפני והיה תמים, שילך ויתקדם להשגת השלמות. והתיקון הגמור הוא ענין הנסיון של לך לך אל ארץ המוריה שהוא הנסיון

2

הקשה ביותר שצריך למסור את עצמו לגמרי כדי לעמוד בו, ומכל אלו התקופות ונסיונות החיים מה שיהודי מתקן בימי חייו עי"ז מגיע לתכליתו ויעודו בעולמו.

ובזה שונה ענין הרוחניות מענינים הגשמיים, שאם בענינים הגשמיים אף אם אינו הולך שייך שיעמוד על מקומו, אבל בענינים הרוחניים אינו כן, תמיד צריך האדם לילך ולהתקדם, ואם עומד במקומו הר"ז גופא נחשב לו ירידה. וענין זה שייך בכל תקופה בחיים, הן בתקופה הראשונה הקשה ביותר שתפקידו אז לך לך מארצך וממולדתך, והן אח"כ כאשר תפקידו הוא התהלך לפני והיה תמים, וכן בנסיונות של לך לך אל ארץ המוריה, תמיד צריך להיות הולך בעבודת ה'. וכמ"כ הוא בכל יום, שבכל יום ויום צריך יהודי לילך ולהתקדם, הן במצות מעשיות עשה ול"ת, והן במצות המסורות ללב כגון ואהבת את ה' א' בכל לבבך ובכל נפשך ואת ה' א' תירא, שאם אינו עוסק בהם להשיגם הר"ז עצמו נסיגה. ועי"כ נאמרו כל הצוויים האלו בלשון הליכה, שהורה הקב"ה לאברהם את הדרך לכלל ישראל, שמחויבים תמיד לילך ולהתקדם ולתקן יעודם שעי"ז יתקנו תיקון נשמתם ויגיעו אל תכליתם הגמור בעולמם.

ועפ"ז נבוא לבי מאמר ר' לוי איני יודע אי זו חביבה האם לך לך מארצך או לך אל ארץ המוריה, היינו שהם ב' מיני נסיונות העומדים בחיי האדם, יש את המלחמה התמידית בבחי' לך לך מארצך, היציאה מהתכונות והטבעיות, שזה נסיון תמידי בכל עת ובכל שעה, שעל כל צעד ושעל הריהו עומד בנסיונות, שמתגברים עליו תכונותיו הרעות ותאותיו ותדיר צריך לעמוד עמהם בקשרי מלחמה. וישנו נסיון כמו העקדה, שהוא אמנם קשה הרבה יותר, אך הוא נסיון חד פעמי, וכענין פחו עליו יצרו. והשאלה היא מה חביב יותר האם המלחמה התמידית שהיא קשה ביותר, כמאחז"ל (כתובות לג:): אלמלי נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה הו פלחין לצלמא, שענינים אלו שתדיר צריך להלחם עמהם הם בבחי' נגדוהו, או בחי' הנסיונות כנסיון העקדה שאמנם הינם באופן חד פעמי אך קשים הרבה יותר, שאז צריך למסור עצמו לגמרי בלא להשאיר שום שיעור לעצמו, בבחי' לך אני וכל אשר לי, שאין דבר קשה יותר מנסיון כזה. אך המשותף לכל הנסיונות שהם בחי' לך לך, שמסבב הסיבות סיבבם אליו שעל ידם יגיע אל תקון נשמתו ויעודו בעולמו.

ונאמר זאת בלשון הליכה, להורות שזה תפקידו של יהודי, ללכת ולהתקדם תמיד בדרכו אל יעודו. ומרומז בג' הפעמים של לשון הליכה, כי הציווי ללכת ולהתקדם בעבודת ה' שייך בכל תקופות חיינו של איש יהודי, וכמו שג"פ אלו היו בג' תקופות בחיי אברהם. לך לך מארצך נאמר לו עוד קודם שנכנס לארץ ישראל, והתהלך לפני והיה תמים נאמר לו אח"כ כאשר היה כבר בן צ"ט שנים, ולך לך אל ארץ המוריה נאמר לו בתקופה המאוחרת יותר

כשכבר היה בזקנותו. בכל התקופות צריך תמיד ללכת ולהתקדם לקראת היעוד. בכל תקופה מתקופות החיים ישנו את התפקיד המיוחד השייך לתקופה הזו, ומשום כך מתחלפים גם בכל תקופה תכונותיו של האדם, שהטעם בזה כאמור שנותנים לו מן השמים את התנאים המתאימים או בכדי שיוכל לתקן את מה שתפקידו לתקן בתקופה זו ודבר ה' הראשון שמצינו בתורה שדבר הקב"ה אל אברהם היה לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, כנגד התקופה הראשונה בחיי האדם כאשר הוא בצעירותו ומתגברים בו כל הרצונות והתשוקות והתאות הרעות, ותפקידו אז להתנער מכל זה, שזהו המאבק הקשה ביותר בחיים. אחר התקופה הזאת ישנו הצווי התהלך לפני והיה תמים, שאף אם עבר כראוי את תקופת התאות הרעות תפקידו הוא להגיע לשלמות, שיתכן אצל אדם שאף שאינו הוטא אך מ"מ לשלמות עדיין לא הגיע. והכלל הוא שבעבודת ה' אסור לו לאדם לעמוד על מקומו ותמיד צריך להיות הולך ומתקדם, וכל שנה ושנה שנתן לו הקב"ה עליו לנצל

בעבודת השי"ת אסור לקפוץ "מדרגות"

אברהם אבינו

"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" (יב.א)

לכאורה סדר הדברים צריך היה להיות שונה, מבית אביך, ממולדתך ומארצך?

הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל בעל ה"מנחת יהודה" מביא בשם רבו הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל אב"ד סטוצ'ין ומנהל רוחני ישיבת חברון שהתורה הק' מלמדת אותנו בזה לימוד גדול בדרכי מלחמת היצר הרע.

ראשית כל עבודת השי"ת היא "סוד מרע", רק לאחר מכן "עשה טוב", שכן אם האדם עושה מעשים טובים ויחד עם זה הוא ממשיך בדרכיו הרעים, אין בזה תועלת, שכן זה משול לפרי משובח שצומח בתוך שדה קוצים דוקרניים, שגם אם יהיה הפרי מיוחד במינו סופו שייזק מהקוצים ויירקב.

המלחמה ביצר הרע צריכה להיות בהדרגה. משום שאם לא ילך בהדרגה, אלא יקפוץ מיד למדרגות גבוהות, לא רק שלא יצליח, אלא שהוא מכניס את עצמו לסכנת נפילה וירידה. לכן הדרוך הקב"ה את אברהם אבינו בבואו לעזוב את ארצו, כדי לעזוב את עובדי עבודה זרה שהיו שם, באיזה דרך יעשה זאת: פתח ב"מארצך", כי ראשית צריך לעזוב את ההשפעה שקיבל מהארץ שהיא השפעה חלשה יחסית, לאחר מכן "ממולדתך" לעזוב את ההשפעה החזקה יותר שקיבל במולדתו, ורק לאחר מכן "מבית אביך" שזו השפעה החזקה ביותר. ואם דבר זה נכון באברהם אבינו ע"ה שכבר היה אז בדרגתו הנשגבה כל שכן אנשים מן השורה.

2

לוט, לעומת זאת, רצה להשיג מעלות בלי לעזוב את הרע, כפי שכתוב בפסוק (יג. יב) "ויאהל עד סדום ואנשי סדום רעים וחטאים", לכן סופו היה שהתרחק לגמרי, כפי שכתוב בפסוק שם (ט) "הפרד נא מעלי".

4
מ

יסוד זה מוצאים אנו ברבינו יונה (שערי תשובה שער א. יא) "האיש המתייצב על דרך לא טובה תמיד, ראשית תשובת האיש הזה לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה וכו' והיינו שצריך קודם להיות "סור מרע" ורק אחר כך לעלות להתעלות בעבודת השי"ת.

דרכי החיים עמ' רע"ז

היה קשה לאברהם לקיים הציווי לך לך וגו'

וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן וְגו' (יג. ז). ונוכל לומר בדבר זה יי, דהנה כשאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם (סג יג ב) לך לך מארצה וממוצאתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצה וגו', באמת היה קשה לאברהם דבר זה לילך מבית אביו וממשפחתו ומאנשי שלומו וארץ מולדתו אשר הרגל בה כל ימיו, ובפרט שלא אמר לו בתחלה לאיזה ארץ ילך רק שיראהו אחר כך, וזה גם כן קשה מאד לאדם לילך ואינו יודע לאיזה מדינה ילך.

אברהם יצא מתוך על ידי מידת הבטחון

אך עקר הבחינה בזה לבא לקיים רצון הבורא יתברך אפילו בדבר שקשה לו, הוא נמשך מבחינת אמונת השם יתברך ובטחונו בו, וזה לומר יי מבחינת אמונה ובטחון שהיה לאברהם אבינו עליו השלום בבורא כל עולמים יתברך שמו, שבודאי כל מה דעבד רחמנא לטב עבד, וזה היה מביאו שיקיים רצון הבורא ברוך הוא אפילו בדבר הקשה בזה. וזהו ואברהם בן חמש ושבועים שנה בצאתו מתרו, הינו כשיצא מתרו יצא עם מדת בטחון בה, שבטחון גימטריא ע"ה, וזהו ואברהם בן חמש ושבועים שנה, הינו שהיה אז בבחינת בטחון, וזה גרם לו לצאת מתרו מבית אביו וגו'

גם למלחמת המלכים הלך אברהם עם כסותו וזהו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות (סג ט ז), ואיתא בגמרא (מדרים ג.) אליעזר הוא דחושבניה הכי הוה יי, הינו שלא היה רק הוא ואליעזר, ולכאורה קשה, האף יתכן שאברהם בעצמו עם אליעזר יערו מלחמה נגד חמשה מלכים, דבר שהוא נגד דרך הטבע יי. אם נוכל לומר שהוא הדבר אשר דברנו מקדם, שכל העבודות שלו היה בבחינת בטחון בבורא ברוך הוא שבודאי יעזר לו, ועל זה מרמו בחינת אליעזר כי אלהי אבי בעזרי (שמות יז ז), וזהו וירק את חניכיו וכו' שמנה עשר ושלש מאות, שתבת אבריים עם מלת 'בטחון' גימטריא שי"ח, הינו שלקח לשמו 'אברהם' בחינת 'בטחון' לסייעו אותו

5
7
8
1

ונעשה מזה שמנה עשר ושלש מאות. וזהו גם כן פונת הגמרא 'אליעזר הוא דחושבניה הכי הוה', הינו יי אליעזר הוא מרמו לבחינת בטחון כנאמר לעיל יי, הינו שלקח לשמו בחינת בטחון, וזה היה לו עזר בעצמו בכל הענינים. יהי רצון שנוקה לזה, אמן:

6

and the souls they had acquired in Haran. In Hilchos Avodah Zarah 1:3, Maimonides provides the following narrative regarding Abraham's early life: From the time that this mighty person was weaned, as a child, day and night he started to wonder how it is possible that this earth continually functions without a master, and who controls it, for it is impossible for it to control itself. He had no teacher, and no one to explain, but he was rather mired in the environment of Ur of the Chaldees among the idolaters, including his parents, and [Abraham] worshiped along with them. But his heart was restless until he eventually grasped the truth and understood the righteous path through correct intellectual reasoning, and he understood that there was one God. Abraham reached his conclusions regarding the existence of God while combating the influence of his pagan environment and his own parents. God did not reveal Himself and provided no help to Abraham in his quest. Abraham made his discovery entirely on his own. Maimonides continues: Abraham was forty years of age when he recognized his Creator. Once he understood, he started to raise questions to the population of Ur of the Chaldees, and to arrange debates with them and say that their path was not correct. Abraham's belief in God's existence solidified when he was forty years of age. Yet, God did not reveal Himself to Abraham until He ordered Abraham to enter the land of Canaan, at the age of seventy-five. During that long interim period, God never appeared to Abraham. Imagine the difficulties that he faced as he attempted to defend his newly found faith! His peers surely scoffed at him, derisively inquiring: "Abraham, tell us, you say that there is a Supreme Being. Have you ever seen Him? Have you ever spoken to Him?" Abraham searched for God without His help, proving God's existence through nature. Abraham could neither point out nor display miracles to prove God's existence. Yet, despite the obstacles, he built a loyal following who shared his religious vision: these are the souls they had acquired in Haran.

6
אברהם
ייק

To know God means to have a desire to share one's knowledge with others, to bring the message to the ignorant and insensitive or to those unfortunate ones who have not had the opportunity to learn and to study. A real scholar cannot contain what he knows within himself; he

3)

explodes. Knowledge entails a dynamic element: the knower becomes restless, the truth cries out from the inner recesses of his personality, and he must tell others. Rashi describes these converts as being brought under the wings of the Shechinah, an expression Chazal used many times to express conversion. A person without God, a person who denies God or negates Him, who drifts from Him or is alienated from Him—such a person is homeless and uprooted. He can never rest or enjoy peace of mind. He never has a feeling of security, no matter how powerful or wealthy he may be. Complete security and peace, harmony and serenity can be found only in God. That is why the Shechinah is like two large wings that cast shade, and in that shade a person finds a cool place and protection against the heat, fatigue, desolation and loneliness. Modern man has been alienated from God for so long; he is like a leaf carried by the wind. Under the wings of the Shechinah has the connotation of restfulness, peace, serenity, rootedness and being anchored.

שתי הבטחות - שתי קדושות

אנו מוצאים בפרשת השבוע כאשר הגיע אברהם אבינו "עד מקום שכס עד אלון מורה" (בראשית יב, ו) נאמר לו שם "לזרעך אתן את הארץ הזאת", ולאות על בשורת הבנים ועל בשורת הארץ, בנה שם אברהם אבינו "מזבח לה' הנראה אליו" (שם, ז).

מאוחר יותר, כאשר נפרד לוט מעמו, שוב אמר הקב"ה "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" (יג, יז), ושוב בנה אברהם אבינו "מזבח לה'". ולכאורה הרי התבטחה היא אותה הבטחה, ומה בין הבשורה השניה לראשונה שהצריכה מזבח נוסף? - השינוי הבולט לעינינו בפסוקים כאן הוא זה, שבפעם הראשונה נאמר לאברהם אבינו בצורה כוללת "לזרעך אתן את הארץ הזאת" בלי פירוט של רוחות, ומבלי שנתבקש לעשות מעשה קנין סמלי כל שהוא, ואילו בפעם השניה נוסף על הפירוט של הרוחות - "צפונה ונגבה וקדמה וימה" - וכאן בא הציווי "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה", חובת ההליכה, המגע הממשי עם הארץ כולה.

בכך, זה גופא טעון הסבר למה נדרשה מצד אברהם אבינו פעולה נוספת זו כדי לקבל את מתנת ה' ולהגשמת הבטחת הקב"ה לתת את ארץ ישראל?

הסביר זאת הנבא"י הכהן קוק וצוק"ל בהסבר למדני נפלא על יסוד דבריו של רבי אשתורי הפרחי ז"ל בספרו 'כפתור ופרח', פרק י, המבחין בין קדושת הארץ לקדושת המצוות (והבחנה זו נמצאת בחידושי הרדב"ז על הרמב"ם פ"א מהלכות תרומות ה"ג), וכפי שהגרא"י קוק זצ"ל כותב על כך בהרחבה במבוא לספרו 'שבת הארץ' פרק טו.

בשתי קדושות נתקדשה ארץ ישראל, בקדושה העצמית מראש מקדם, בהיותה אדמת הסגולה, נחלת ה', ובקדושת המצוות ע"י שנכבשה בידי עם סגולה עם ה'.

קדושת המצוות זו קדושת אתגליא, המתבטאת בגופה ובגושה של הארץ, ואילו הקדושה העצמית זו קדושת אתכסיא, קדושה פנימית, והיא מקיפה גם את אוירה של הארץ, מה שאנו קוראים לו "אוירה דא"י".

קדושת גופה וגושה של הארץ, הקדושה הגלויה, קדושת המצוות, תלויה בכיבושה - בקניינה של הארץ, והיא גם נפקעת ע"י קנין של כיבוש (כמו שכתב הרמב"ם בסוף פרק ו' מהלי בית הבחירה הלכה י'). ואילו קדושת אוירה של הארץ, הקדושה העצמית, קדושת האתכסיא, זו אינה תלויה בכיבוש ובקנין, ואף אינה נפקעת ע"י כיבוש של זרים, היא שרירה וקיימת בכל הזמנים וכוחה יפה לענין סמיכת חכמים (ראה רמב"ם פרק ד' מהלי סנהדרין הל"ו וברדב"ז שם. ועיין משי"כ הגאון רבי יהושע מקוטנא זצ"ל בספרו ישועות מלכו, יו"ד סי' סז).

כשהראה הקב"ה את ארץ ישראל למשה רבינו ע"ה - את כל קדושתה הפנימית הראה לו, שהרי את קדושתה הגלויה לא יכול היה לראות לפני כיבוש הארץ ע"י יהושע

בן נון. ולכן נאמר בו "ויראהו ה' את כל הארץ" (דברים לד, א), הוא ראה אותה ראייה פנימית, הוא ראה את קדושת אוירה, קדושת האתכסיא.

וכך היתה גם ראשיתו הראשונה של אברהם אבינו בראשית בואו לארץ, אף הוא זכה לראות את קדושת הארץ, את קדושתה הפנימית, את קדושת האוירה, ולכן בנה מזבח לה' הנראה אליו, הנראה בראייתו העמוקה של אברהם אבינו ע"ה.

אולם אחר כך נאמר לו "קום התהלך בארץ כי לך אתננה", עשה בה קנין של חזקה "כדי שתהא נוחה לכבוש לבניך" (בבא בתרא ק, א). כאן באה לידי ביטוי וגילוי קדושת גושה של ארץ ישראל, זו התלויה בכיבוש וחזקה. כאן בא אברהם אבינו לעשות פעולה קניינית כדי שגם אדמתה תתקדש, כדי שתחול על הארץ קדושת המצוות זו קדושת האיתגליא, ולכן בנה מזבח נוסף, מזבח חדש על ההכשרה לקניינה של הארץ, לכיבושה ע"י הבנים שיבואו ויקיימו את המצוות התלויות בה.

(7)
פ"ב

(8)
הבב"ק

(4)

החילוק בין מצוות של בין אדם למקום
למצוות של בין אדם לחבירו

ויבא הפלגים ויגד לאברהם העברי והוא שכן באלני ממרא
האמרי אחי אשכל ואחי עגור והם בעלי ברית אברהם.

9
2k
3'N

ויד. יג
ויבא הפלגים, לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, ומדרש זה עוג שפלט מדור
המנוול, וממנוין שיהיה אנהס וישא אל שרה.

הנה עוג זכה לאריכות ימים מופלגת בעבור מעשה זה, ומשה פחד
קודם מלחמת ישראל בעוג, שתעמוד לו זכות אמירה זו שאמר
לאברהם שלוט נשבה, ובעבורה יצא אברהם להלחם כדי להציל את
לוט, כמבואר במדרש (תנחומא במדבר פרשת חוקת אות כה).

ויש לעיין שכיון שעוג עשה זאת לא לשם שמים, אלא רצה שיהרג
אברהם וישא את שרה, אם כן מדוע זכה בעבור מעשה זה, שהרי
עשה זאת לרוע ולשחיתות ולא לטובה.

ונראה מבואר בזה, שיש חילוק עצום בין מצוות של בין אדם למקום
שבהם העיקר זה הלב והמחשבה, והכל הולך אחר הכוונה, וכמו
שאמרו חז"ל (הוריות י ע"ב): "גדולה עבירה לשמה, שיעל אשת חבר
הקיני משבחים אותה (שופטים ה, כד): "תבורך מנשים באהל", כלומר,
יותר משרה רבקה רחל ולא שראשית עליהם שהיו באהל (עי' רש"י
סנהדרין קה ע"ב), ואפילו שעשתה מעשה מנוגד לצניעות, שסיסרא יבוא
עליה ז' פעמים, כיון שנתכוונה להצלת כלל ישראל, הרי היא יותר
משובחת משרה אמנו שצנועה היתה, כיון שעשתה לשם שמים,
שלעולם מה שקובע זה הלב של האדם.

וכמו שמצינו שאמר ד' לשמואל (שמואל א, טז, ז): "אל תבט אל
מראהו", ויכול להיות אדם שנראה חיצונית עובר עבירה, אבל
בפנימיות הוא מופלג מאוד, והעיקר ש"רחמנא ליבא בעי", וכל זה
במצוות בין אדם למקום.

אמנם במצוות שבין אדם לחבירו, לא איכפת לנו הכוונה, וכמבואר
בגמרא (פסחים ח) הנותן פרוטה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור.
והתוס' שם הקשו מהא דתנן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב
על מנת לקבל פרס. והמהרי"ט שם ביאר, שבמצוות צדקה שלמעשה
המקבל נהנה, לא איכפת לן שהוא נעשה שלא לשמה, ומבואר
שבמצוות בין אדם לחבירו העיקר הוא שהתכלית מתקיימת ולא איכפת
לן הכוונה בזה.

וכן מצינו (ב"ב טז ע"א) אצל פנינה, שציערה את חנה ונתכוונה לשם
שמים, וכל כולה עשתה כן בכוונה טובה לענין זה, ומכל מקום נענשה
שמתו בניה כמו שנאמר (שמואל א, ג, ה): "רבת בנים אומללה", כיון
שלמעשה חנה נצטערה על ידה.

וכן מצינו אצל אשת פוטיפר שנקראה מרשעת, אפילו שנתכוונה
לשם שמים כי ראתה שעתידה להעמיד תולדות מיוסף, מ"מ נקראת
מרשעת כיון שלמעשה ציערה את יוסף.

3

ומבואר שבמצוות שבין אדם לחבירו, לא איכפת לנו שנתכוון לשם שמים, כיון שרואים את התוצאה, והכל הוא לפי התוצאה.

ובזה מבואר מה שנאמר במדרש (קהלת רבה, פרשה יב, אות א): "סוף דבר הכל נשמע, סוף דיבורו של אדם, הכל משמיעין את מעשיו, כשר היה פלוני זה, ירא שמים היה פלוני זה, שבשעה שאדם נפטר מן העולם הקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת ראו מה הבריות אומרות עליו כשר היה, ירא שמים היה".

וצריך ביאור, וכי בשמים אין יודעים. אלא הביאור, שמה שאומרים עליו הבריות זה העיקר, ולעולם אין כוונת המעשה קובעת, אלא העיקר הוא מה שאומרים עליו, שאם זה טוב לבריות הרי יש לו מעשים טובים, ואם אינו טוב לבריות, לא איכפת לן שכונתו לטובה, אין מעשיו נחשבים מעשים טובים.

ובזה מבואר שפיר, מה שעוג זכה, ואפילו שלא הייתה כוונתו טהורה, סוף סוף, כיון שהתוצאה היתה עזרה לאברהם, הרי יש לו זכות גדולה שסייע לו.

מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה

כמו כן מצינו להיפר, שהנה נאמר בגמרא (זיר כג ע"א): "תנו רבנן: אישה הפרם וד' יסלח לה – באשה שהיפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, שהיא צריכה כפרה וסליחה. וכשהיה מגיע רבי עקיבא אצל פסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה – טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר – על אחת כמה וכמה".

ויש להקשות, שהרי יוסף אמר לאחיו (בראשית נ, כ): "ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה", וביאר ה"אור החיים" (שם): "זהרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מוות והשקהו כוס יין, שאינו מתחייב כלום, והרי הם פטורים וזכאים גם כדיני שמים". וצריך ביאור, מאי שנא ממי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שטעון כפרה, ואילו מי שנתכוון להשקות את חבירו כוס מוות והשקהו כוס יין אינו מתחייב כלום.

ולפי יסוד הנ"ל יש לבאר, שבבין אדם לחבירו העיקר זה התוצאה, וכל שתוצאת המעשה היתה לטובה אין לחייבו אפילו שמחשבתו היתה לרעה, אמנם במצוות שעיקרם לשמים, הרי בזה לעולם הוא תלוי בכוונה, ואם כוונתו היתה לעשות עבירה, הרי הוא צריך כפרה.

כח הרצון

היכולת נמדדת לפי מידת הרצון

א. בפרשת השבוע [פרק ט"ו - ב'ה'] מובא: ויאמר אברם. ה' אלוקים מה תתן לי, ואנוכי הולך עירי, ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר ויוצא אותו החוצה ויאמר, הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו: כה יהיה זרעך.

וביאר הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל: שהקב"ה אומר לאברם הנה, למרות שאתה יודע מראש כי אין ביכולתך לספור את הכוכבים מ"מ אתה מביט השמימה ומנסה לספור, כלומר, אברם אינו מסרב לבצע את התפקיד הבלתי אפשרי מתוך תואנה שאינו יכול לעשות כיון שעזר רצונו לקיים צו הבורא ואם אח"כ יתברר שאינו יכול בשום אופן לעשות זאת, רק אז הוא יפרוש, ועל זה מוסיף ה' ואומר לו: "כה יהגה זרעך" כלומר: גם זרעך לא ימדדו את הרצון לפי מידת היכולת אלא את היכולת במידת הרצון, כי כאשר יש רצון אמיתי מתגלים בדרך כלל כוחות חדשים ומתברר שהיכולת היא גדולה בהרבה מכפי שהיה ניתן להעריך מראש [לקח טוב - לך לך]

יחד לב וגל אבן מפי באר מים

ב. וכך אנו לומדים את גודל כח הרצון מיעקב אבינו כמו שהתורה מספרת בפר' ויצא כשבא יעקב לחן וראה שהרועים נאספים סביב הבאר, ופירש"י ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר - כאדם המעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכוחו גדול, [בראשית כ"ט - י'] וצריך באנך מה באו ללמדנו בכך שכוחו של יעקב גדול, וכי יש מעלה בכוח גופני. וביותר יש לתמוה דבתפילת גשם מבקשים אנו רחמים בזכות יעקב שיחד לב וגל אבן מפי באר מים - ובעבורו אל תמנע מים, ופלא דאם באמת היה כוחו גדול ולכן היה זה מעשה קל עבור יעקב א"כ מה יש במעשה זה כדי לבקש בזכותו גשמים בכל שנה ושנה. וכן צ"ב מהו היחד לב האמור בתפילה, וביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל דהכוחו גדול של יעקב האמור כאן אינו "כוח גופני" אלא "כוח הרצון" וזה נקרא בפי חז"ל יחד לב שהאדם מרכז ומיחד כל לבו לדבר מסוים [וכך תקנו בתפילה לומר: ויחד לבבנו לאהבה וליראה, שכל כוח הרצון שלנו יהי אך ורק לאהבה וליראה]. ובכוח זה שייחד לבו בתשוקה עזה לגמול חסד עם כל הנצרכים לבאר המים - הצליח להסיר את האבן הגדולה. דכשאדם רוצה ומשתוקק באמת מצליח לעשות דברים גם לא טבעיים. זכות זו של מסירות להיטיב, מזכירים אנחנו שבעבורו אל תמנע מים.

יעקב אבינו לא ישן י"ד שנה

ג. וכן מצינו בפר' וישלח שהפסוק אומר על יעקב "וישכב במקום ההוא ופירש"י דבמקום ההוא שכב אבל י"ד שנה שהיה בבית עבר לא שכב, ומדייק הגר"ח ש' דמשמע דגם על אבן לא ישן כל אותם שנים (דרך במקום ההוא שכב על אבנים), ואיך הצליח להחזיק להתגבר על עצמו כ"כ הרבה שנים, אלא מוכח דאדם לא מכיר את הכוחות האדירים והנפשיים הטמונים בו וכשיגביר בלבו כח הרצון יכול לעשות דברים שלא עלה בלבו מעולם שיוכל לעשות, כמו שרואים מעין זה אפי' בימינו ובסתם בני אדם למשל בשעת שריפה רח"ל מסוגל אדם אחד לעשות מה שצריך בדרך כלל עשרה בני אדם לעשותו, כי ההכרח והצורך הגדול נותנים לאדם תנופת כח אדירה הרבה למעלה מכוחו הרגיל.

ומסיים הגר"ח שמואלביץ שם: אל יאמר אדם איך אוכל להגיע לגדלות ועמקות התורה כבזמנו של רבינו עקיבא איגר זצ"ל והרי כוחותי דלים ומעטים, טעות היא בידו כי הכל תלוי ברצונו!

אם יתבונן וידע, ולבבו יבין וירגיש את הצורך הגדול לעליה בתורה יתנוצצו בנפשו רשפי כח וגבורה לאין שיעור ויעלה מעלה מעלה. [עיי"ש עוד במאמר ה' (תשל"א)]

(12)
P e

(7)

ויגבה לבו בדרכי ה'

ד. וכך מצינו בפר' ויקהל - פרשת נדבת המשכן כתוב בתורה ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו תרומת ה' למלאכת אהל מועד וכו'.

וביאר הרמב"ן מהו כל איש אשר נשאו לבו - על החכמים העושים במלאכה יאמר כן, כי לא מצינו על המתנדבים נשיאות לב (יזכיר בהם נדיבות) והטעם כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שאימן בהם ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבוא לפני משה לאמר לו: אני אעשה כל אשר אדוני דובר, עכ"ל.

מבואר בדברי הרמב"ן שכאשר צוה משה רבינו שיבואו חכמי לב, אומנים ובעלי מלאכה לבנות את המשכן לא היו בעם ישראל אנשים שידעו בטבעם או שקיבלו הכשרה מקצועית לבנות כזה משכן (כי הרי כולם יצאו ממצרים ושם עבדו שנים רבות בפרך)

אך בכל זאת הגיעו אנשים אל משה ואמרו לו: תן לנו לעשות את המלאכה ואנחנו נעשה כל אשר אדוני דובר, ואז לפתע מצאו בטבעם שידעו לעשות המלאכה.

ומה הסוד שבזכותו זכו ליכולות האלו, הוא מש"כ הרמב"ן "כי יגבה לבם בדרכי ה' לבוא לפני משה ולומר לו אנחנו נעשה וכו'", וזהו סוד "כוח הרצון" כאשר אדם רוצה ושואף באמת להצליח והוא בטוח בכוחו וביכולותיו, זהו הסוד להצלחה בכל תחומי החיים. ואין צורך בכשרונות מיוחדים כדי להצליח אלא הכל תלוי בדבר אחד והוא: רצון הפנימי ואמיתי עם אמונה בכוחותיו ואשר כל אחד יכול ומסוגל להצליח ולהעפיל מעלה מעלה.

רוב גדולי ישראל הגיעו לגדלותם בכח הרצון

ה. וכך כותב רבינו ירוחם ממיר זצ"ל בעקבות דברי הרמב"ן - אם נסתכל באדירי עולם, כל העשירים הגדולים רובם ככולם הגיעו לשיא פסגת עלייתם אך ורק הודות ליזמתם הכבירה, אדם חסר יוזמה, העומד על מקומו

באדישות, ואינו מאמין ביכולתו לא יצליח בשום אופן לעלות בסולם ההצלחה, וסימן מובהק הוא: אם אדם בעל יוזמה ושאיופות לפניך אין ספק שהוא נמנה על האוצרים גדלות בקרבם, כי המעפילים לעלות יעלו ויצליחו ויגיעו אל ראש ההר! מי שאינו בעל יוזמה נמנה על השפלים והננסים אשר נידונו להשאר תמיד בשפלותם.

אם יסכים בדעתו להיות בקי באיזה סדר גמרא בודאי הקב"ה יעזרהו

ו. וכך כתב החפץ חיים (בספר תורת הבית פרק ז) וכזה מצינו ג"כ אצל המשכן שכל מי שהיה משיב לבו ותשוקתו לעשות מלאכת המשכן היה הקב"ה נותן לו דעת ותבונה שידע איך לעשות כדכתיב בויקהל, ויקהל משה אל בצלאל ואל כל איש חכם לב וכו' כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, ולא כתיב וכל, (אלא כל) משום דבאמת ענין אחד הוא דמי שהוסכם בדעתו להתקרב אל המלאכה להתבונן איך לעשותה, לזה נתן ה' הדעת כדי שידע איך לעשותה, ודבר זה שייך לכל עניני הטוב בין בעניני הפעולות ששייכות לעניני הקודש שצריך ליתן לב להתבונן איך לעשותה ובין בעניני למוד התורה, אם אחד יסכים בדעתו להשתדל להיות בקי באיזה סדר גמרא ויראה ללמוד ולתזור כמה פעמים, או לברר איזה הלכה התורה ומתיגע בה, בודאי הקב"ה

יחזק לו דעת בלבבו ויעזרהו להוציא מחשבתו לפועל והוא בכלל מה שאמר
 חז"ל (שבת ק"ל) כל דבר שמסרו בי"ד נפשו עליה מתקימת בי"ד, וענין זה
 שייך אף ביחיד, (כמו שאמרו בברכות ס"ג במי אתה מוצא חמאה של תורה וכו')

(14)

PC

הרבה גדולי עולם התחילו לימודם בימי בגרותם

ז. ואל יאמר אדם אני כבר לא צעיר ואני בא בימים ואיך אצליח להעפיל
 ולגדול, שכבר כתב מרן החזו"א באגרתו "ודע לך! כי הכל תלוי בהסכמה,
 והרבה מגדולי עולם התחילו לימודם בימי בגרותם וכאשר לבשו רוח עז
 והסכימו בנפשם הסכמה עזה ומרצית לקבוע עצמם על התורה ולהשליך את
 כל המיית העולם אחר גוים וההסכמה-החזקה העומדת להם הלכו והגדילו
 ועשו פרי".

6

מה שאדם משיג בחייו - זה הגילוי על מה שהיה רצונו בתחילה!

11

ח. וכך כותב המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל (עלי שור ח"א - ק"כ)

כח אחד מקנן בכל אדם - המתוק שבכוחות וכוח כביר הוא, למעשים
 הוא מביא וגם את הדרך הוא מאיר, והוא "הרצון" בדברנו על רצון אין
 כונתנו לרצונות המבצבצים ועולים חדשים לבקרים, אשר לרוב - בדמיון
 יסודם תהיה מגמתם רוחנית או גשמית, אלא ברצון אחד הממלא את כל
 האדם לכל עמקו ולכל גבהו ורצון זה יכריע בכל צעד, הן בדברים היום
 יומיים, והן בדברים הגורליים בחיי האדם.

16

וכך כתב בבינו תם בספר הישר פי"א: "ודע כי הברואים רבים ולמעלה
 מכולם הנפש, והשכל, והמדע, והם שלושה, ולמעלה מהם "החפץ"... ולמעלה
 ממנו התכונה הראשונה והוא הבורא. הרי סוד הרצון שהוא החפץ נעלה מכל
 הנבראים והקרוב ביותר אל הבורא.

4

מעתה לשואל כיצד להתקרב וכיצד לעבוד, נשיב: אין לך אלא לחזק את
 רצונך בעבודת ה' לבל יחלש לעולם.

ולדוגמא: הרוצה להתחזק במדת החסד אין לו אלא להיות חזק מאוד
 ברצונו לעשות חסד ומן השמים יעזרוהו לראות איפה וכיצד לעשות מעשי
 חסד. וכן הרוצה להתחזק בעבודת התפילה יחזק רצונו זה ומן השמים
 ידריכוהו.

26

ומסיים הרב וולבה זצ"ל: ועלינו לדעת אמת נוראה זאת: מה שאדם
 באמת רוצה - את זה הוא משיג בחייו - ולהפך: מה שאדם משיג בחייו זה
 הגילוי על מה שהיה רצונו בתחילה... וכל הבא ליטהר מסייעין בידו...

31

(9)